

Д'яконова Ірина Іванівна

**РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ ОРГАНІВ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ**

У статті досліджується доцільності делегування функцій банківського нагляду центральному банку країни, а також проводиться розробка методичних основ оцінки незалежності органів банківського нагляду на основі визначення індексу незалежності банківського нагляду та його порівняльної оцінки.

Ключові слова: банківський нагляд, банки, центральний банк, грошово-кредитна політика.

Форм. 4. Літ. 25.

Дьяконова Ирина Ивановна

**РАЗВИТИЕ МЕТОДИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ К ОЦЕНКЕ
НЕЗАВИСИМОСТИ ОРГАНОВ БАНКОВСКОГО НАДЗОРА**

В статье исследуется целесообразность делегирования функций банковского надзора центральному банку страны, а также проводится разработка методических основ оценки независимости деятельности органов банковского надзора на основании определения индекса независимости банковского надзора и его критериальной оценки.

Ключевые слова: банковский надзор, банки, банковская система, центральный банк, денежно-кредитная политика..

D'yakonova Iryna Ivaninva

**METHODIKAL APPROACH DEVELOPMENT TO THE
ASSESSMENT OF THE INDEPENEDENS OF BANK SUPERVISION**

The methodical approach to the assessment of the independents of bank supervision is made in the article. The ratio of banking supervision estimating is elaborated as well as its criteria of estimation.

Key words: bank supervision, banks, banking system, central bank, monetary policy.

Постановка проблеми. Формат інституційної організації наглядової роботи на фінансовому ринку є однією тем що має надзвичайно різноспрямовану динаміку варіантів реалізації в останні роки. Дійсно, після очевидних деструктивних наслідків світової фінансової кризи 2008 року органи регулювання діяльності окремих секторів фінансових ринків почали шукати шлях вирішення проблеми неузгодженості та синергетики ризиків в окремих секторах фінансового ринку. За чотири роки посткризового періоду точки зору науковців і практиків коливались між остаточним вибором та закріпленням секторальної моделі та запровадженням дієвих інструментів дії мегарегулятора. У першого та другого підходу є свої власні переваги та недоліки. Однак, факт взаємозалежності не тільки окремих секторів національного ринку, а їх інтеграційні взаємодії в глобальному фінансовому середовищі в останні рік змушують схилитись до консолідації зусиль з метою забезпечення фінансової стійкості глобальної системи. На користь останньої тези говорить факт затвердження в жовтні 2012 року на самміті голів країн Європейського союзу положення щодо запровадження в дію Європейського банківського союзу. Зокрема, голова Європейської ради Герман ван Ромпей наголосив на першочерговості створення єдиного механізму нагляду з метою унеможливлення виникнення банківських ризиків та їх поширенню через кордони.

На наш погляд, незалежність банківського нагляду - одна з передумов забезпечення адекватної оцінки діяльності банків та розробки адекватних заходів попередження криз.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання побудови ефективного банківського нагляду висвітлені, зокрема, у працях українських учених Б. П. Адамика [1], О. І. Кіреєва, В. Л. Кротка [3], А. М. Мороза, С. В. Мочерного, А. А. Пересади, Л. О. Примостки, М. І. Савлука, Л. М.

Стрельбицької, А. П. Яценюка [5]; російського вченого А. Ю. Симановського та західних учених Р. Бернда, Ед. Дослана [2], Б. Едвардса, Ж. Матука, П. Роуза, К. Редхарда, Дж. Синки, Е. Хелферта та ін.

Невирішені частини проблеми. Незважаючи на достатньо пильну увагу з боку наукової спільноти до питань розвитку організаційних та методичних засад роботи банківського нагляду в усьому світі, на наш погляд, не вирішеним сьогодні є завдання оцінки незалежності органу банківського нагляду, відпрацювання критеріальної основи такої оцінки.

Метою дослідження є дослідження доцільності делегування функцій банківського нагляду центральному банку країни, а також визначення складових індексу оцінки незалежності органу банківського нагляду та їх критеріальної оцінки.

Основні результати дослідження. Порівняльний аналіз форм організації банківського нагляду дозволяє зробити висновок, що основним питанням при обранні тієї чи іншої форми є ступінь участі в даному процесі центрального банку. Основними перевагами закріплення функцій нагляду за центральним банком є:

- незалежність центрального банку захищає нагляд від зовнішнього тиску, що дозволяє зробити його більш ефективним (інституційна та бюджетна незалежність центрального банку дозволяє захистити нагляд від політичного лобіювання та тиску);
- існування тісного зв'язку між органами нагляду та органами, відповідальними за проведення грошово-кредитної політики, дозволяє проводити оперативний обмін інформацією з метою досягнення кінцевої мети проведення нагляду (наявність в центральному банку інформаційної бази та можливостей її формувати оперативно, а також наявність спеціалізованих фахівців, які мають як навички наглядовців, так і обізнаність в банківській діяльності);
- можливість комплексно підходити до питання стабілізації саме банківської системи, що з позиції направленості дозволяє більш

ефективно проводити превентивний нагляд (попередження та мінімізація системних криз в банківській системі).

Серед аргументів виокремлення функцій нагляду з компетенції центрального банку можна визначити наступні:

- надмірна концентрація повноважень в центральному банку. Центральний банк за своєю суттю є також комерційною структурою, як і будь-який учасник банківської системи. Це, в свою чергу, не дозволяє гарантувати об'єктивність проведення нагляду. Крім того, центральний банк входить до складу банківської системи, тобто будучи її складовою, впливає на стабільність системи в цілому. Таким чином, центральний банк також потребує постійного банківського нагляду та регулювання з боку держави;
- при розгляді банківської системи як складової фінансової та економічної систем, регулювання повинно здійснюватись щодо системи в цілому, а не окремих її елементів. Тобто виокремлення функції нагляду з компетенції центрального банку дозволяє стерти межі між різними видами фінансових інститутів, тобто доводиться недоцільність існування спеціалізованих наглядових органів;
- при поєднанні функцій нагляду та проведення грошової політики виникає конфлікт інтересів. Найбільший конфлікт, який вбачають прибічники концепції виокремлення наглядової функції з компетенції центрального банку, полягає в досягненні цілей проведення грошової політики та підтримці стабільності грошової одиниці. Як приклад, інтереси зниження інфляції вимагають більш жорсткої грошової політики з боку регулятора, що негативно впливає на роботу банків та/або кредитних установ. В цьому випадку задача центрального банку зводиться до вирішення протилежних взаємопов'язаних питань. На наш погляд, такий аргумент не є вагомим. Навпаки, центральний банк, відповідаючи за макроекономічну стабільність, враховує наслідки власних дій на банківську систему. При розмежуванні даних функцій більш ймовірним є виникнення конфліктів між різними інститутами.

Для нагляду за банківською діяльністю держав у світі був створений Базельський комітет, який проводить: огляд специфічних проблем нагляду; координацію розподілу наглядових повноважень з метою забезпечення ефективного контролю за діяльністю банків у світі; зміцнення надійності та стійкості міжнародної банківської системи.

Крім того, об'єктивним фактом сучасного банківського світу є тенденція в напрямку консолідації органів нагляду на національному рівні, з єдиною метою покращення їх ефективності та результативності.

Слід мати на увазі, що як у європейських, так і інших країнах прослідковується тенденція до незалежності банківського нагляду, тобто виведення його з центральних банків і створення незалежного банківського нагляду.

Незалежність як один із принципів побудови системи діючого банківського регулювання впливає із правового статусу центробанку і ґрунтується на нормах банківського законодавства.

Чи можливо виміряти рівень незалежності банківського нагляду? І якщо можливо, то яким чином цей показник взаємодіє з основними параметрами банківської системи та економічної системи?

Можна стверджувати, що незалежність центрального банку є сьогодні абсолютно стандартним явищем для всіх країн. Основні принципи банківського нагляду, що були опубліковані Базельським комітетом ще в 1997 році, визначали, що автономія фінансового нагляду є сьогодні абсолютно доцільною як стандартна інституційна реформа та дозволяє досягти режиму найбільшої довіри. Головні положення Базеля II та Базеля III також не протирічать вище значеному принципу.

Дослідження Куїнтина та Тейлора 2002 та 2005 років доводили, що довіра до банківського сектора може значно підвищитись, якщо мандат наглядача буде передано незалежному органу за умов збереження фінансового контролю за діяльністю такого агентства з боку Уряду [9].

Завдання полягає у визначенні впливу законодавчої незалежності банківського нагляду на уникнення ризиків в банківській системі.

Фінансова політика, як і будь-яка інша, здебільшого оперує «очікуваннями». Отже, «здоров'я» фінансової системи де-факто є відображенням очікувань учасників ринку, які виконують відповідні дії у випадку непогодження з пруденційними нормами або приймають регулюючі норми.

Тож делегування повноважень незалежному наглядовому агентству є одним з ричагів, завдяки якому можна врівноважити очікування учасників ринку, запевнити їх в тому, що політика буде проводитись в інтересах всіх учасників. Законодавча автономія банківського нагляду підсилює довіру до політики, яку цей орган проводить.

У дослідженнях Абрама та Тейлора (2000), Куїнтина та Тейлора (2002), Даса, Куїнтина та Чехарда (2004), Бафа, Каприо та Левіна (2004) обґрунтовано окремі фактори впливу на статус наглядового органу за банківською системою та вплив управління на стабільність банківської системи [6, 7, 8].

Крім того, припущення щодо доцільності запровадження незалежного статусу органу нагляду за фінансовою системою були оприлюднені і в міжнародних стандартах. Однак обґрунтованих досліджень щодо доцільності впровадження незалежного статусу органу банківського нагляду зроблено не було.

Так, більшість країн, які ми визначили для проведення дослідження, мають різні підходи до організації банківського нагляду. Ці країни сьогодні схильні передавати повноваження банківського наглядача до відокремлених адміністративних агентств. Деякі з них є інтегрованими до відповідних міністерств, відомств. Тим не менше, центральні банки активно виконують наглядові функції по відношенню до банківської системи майже в половині країн, що обрані для дослідження. Є поодинокі змішані варіанти. Так, в Ірландії в 2003 році було засновано Агентство регулювання фінансових

послуг як автономний орган, що має власний баланс, але організаційно входить як до центрального банку, так і до Агентства по фінансовим послугам Ірландії. На противагу, у Франції, що має достатньо широку мережу наглядових агентств, Банківська комісія (орган, що має найвищі наглядові повноваження включно із можливістю позабавлення банківської установи ліцензії) діє під опікою Банку Франції. США до 2008 року мали достатньо розмежовану структуру банківського нагляду, в якій банки контролювались однією із чотирьох федеральних агенцій: Контролером грошового обігу, Федеральною резервною системою, Федеральною корпорацією страхування депозитів та Офісом контролю за якістю. Структурні пербудови цього сектору після кризи в США були спрямовані на консолідацію функцій регулювання та нагляду в єдиному органі.

Законодавча незалежність банківського нагляду обмежена, з одного боку, вимогами уряду, який самостійно та повністю визначає наглядову політику. Як це наприклад було в Австрійському міністерстві фінансів, що виконував повновладно функції банківського нагляду до 2002 року. З іншого боку, незалежними наглядовими агентствами, що мають законодавчі права на виконання наглядових функцій.

Аналіз наукової літератури, законодавчої бази з банківської діяльності в окремих країнах світу дає можливість виділити декілька складових незалежності наглядових органів:

- персональна незалежність;
- цільова незалежність;
- операційна незалежність;
- бюджетна незалежність.

При цьому кожна з визначених складових можна представити більш детально:

1. Персональна незалежність:

- термін перебування голови наглядового органу на посаді (6 років та більше; 5 років; 4 роки; менше ніж 4 роки; без визначеного строку або за рішенням головної установи);
- орган, який призначає голову наглядового органу (Рада наглядового агентства; законодавча влада; спеціалізований комітет, що надає рекомендації виконавчій владі країни; вищі посадовці виконавчої влади (прем'єр-міністр; президент); один з органів виконавчої влади (відповідне міністерство, відомство));
- умови зняття з посади голови наглядового органу (виключно не політичні причини (рішення суду щодо порушення цивільного законодавства, професійна недбалість тощо); рішення Ради наглядового органу; політичні чи не політичні причини, погоджені з законодавством; рішення виконавчої влади; чітко невизначені причини);
- особисте підпорядкування голови наглядового органу (раді наглядового органу; не визначається чітка підпорядкованість; законодавчій владі; вищим посадовцям виконавчої влади (прем'єр-міністру; президенту); одному із органів виконавчої влади (відповідному міністерству);
- можливість поновлення повноважень голови наглядового органу (неможливе; можливе тільки один раз; можливе більше ніж один раз);
- існування певних політичних вподобань при призначенні голови наглядового органу.

2. Цільова незалежність:

- повноваження органу банківського нагляду щодо визначення, зміни пруденційних норм та здійснення наглядових функцій (орган банківського нагляду не має обмежень в виконанні своїх функцій та має повноваження визначати та змінювати цілі; орган банківського нагляду має достатньо широкі повноваження і в разі конфлікту він має право самостійно приймати рішення щодо зміни цілей та коридорів певних нормативів; орган банківського нагляду має широкі повноваження і в разі конфлікту уряд має остаточно приймати рішення щодо визначення цілей та часових горизонтів; Уряд визначає цілі банківського нагляду; орган банківського

нагляду має повноваження щодо контролю виконання визначених рішень).

3. Операційна незалежність:

- орган чи посадова особа, що має повноваження встановлення пруденційних норм, здійснення ліцензування (орган банківського нагляду має виключні повноваження в цій сфері; орган банківського нагляду спільно з іншим адміністративним органом мають спільні повноваження; орган банківського нагляду та виконавча влада мають спільні повноваження; орган банківського нагляду виконує лише консультативну функцію);
- звітність органу банківського нагляду (орган банківського нагляду не звітує жодному з органів; орган банківського нагляду звітує перед законодавчою владою шляхом надання річного звіту з метою інформування; орган банківського нагляду звітує перед законодавчою владою шляхом надання річного звіту для схвалення; орган банківського нагляду звітує);
- який орган має повноваження щодо зміни організаційної структури наглядового органу, перегляду прав акціонерів, зміщення директорів структурних одиниць та ініціювання процедури банкрутства (орган банківського нагляду має повні повноваження; орган банківського нагляду спільно з іншим адміністративним органом мають спільні повноваження; орган банківського нагляду та виконавча влада мають спільні повноваження; орган банківського нагляду має лише консультативну функцію);
- до якої межі орган банківського нагляду може стримуватись у застосуванні санкцій (орган банківського нагляду може не застосовувати певних регулятивних норм; орган банківського нагляду таких повноважень не має);
- який орган чи посадова особа може скасувати рішення на які орган банківського нагляду має виключне право (Ні один орган чи посадова особа не мають право скасувати рішення на прийняття яких орган

банківського нагляду має виключні повноваження; Суд; визначений на такий випадок орган (відповідний комітет законодавчої влади); орган виконавчої влади, що відповідає профілю; виконавча влада);

4. Бюджетна незалежність:

- формування бюджету наглядового органу (з неурядових фондів (певні стягнення з регулюючих інститутів, участь у бюджетному процесі центрального банку); з неурядових фондів, але є суб'єктом бюджетного процесу (стягнення з регулюючих організацій); з уряду; від міністерства, до якого орган банківського нагляду адміністративно приєднаний;
- який орган чи посадова особа здійснює бюджетний контроль (орган банківського нагляду самостійно; орган банківського нагляду разом із урядом; уряд);
- який орган визначає внутрішню організаційну структуру органу банківського нагляду та особливо особливості управління персоналом (орган банківського нагляду; орган банківського нагляду спільно з урядом; уряд).

Специфіку діяльності органу банківського нагляду в кожній країні можна проаналізувати за визначеними критеріями. Відповідно кожному з них надається відповідна вага та визначається сумарний індекс незалежності органу банківського нагляду для кожної окремо країни (таблиця 1).

Таблиця 1.

Складові сумарного індексу незалежності органу банківського нагляду від Уряду та їх кодування

Критерії сумарного індексу незалежності		Вага
<i>Персональна незалежність</i>		
Термін перебування голови наглядового органу на посаді	6 років та більше	1,00
	5 років	0,75
	4 роки	0,50
	Менше ніж 4 роки	0,25
	Без визначеного строку або за визначенням головної установи	0,00
Хто призначає голову наглядового органу	Рада наглядового органу	1,00
	Законодавча влада	0,75
	Спеціалізований комітет, що надає рекомендації виконавчій владі країни	0,50

	Вищі посадовці виконавчої влади (прем'єр-міністр, президент)	0,25
	Один з органів виконавчої влади (відповідне міністерство, відомство, наприклад, міністерство фінансів)	0,00
Умови зняття з посади голову наглядового органу	Виключно неполітичні причини (рішення суду щодо порушення цивільного законодавства, професійна недбалість тощо)	1,00
	Рішення Ради наглядового органу	0,75
	Політичні чи неполітичні причини погоджені з законодавством	0,50
	Рішення виконавчої влади	0,25
	Чітко невизначені причини	0,00
Якому органу чи посадовій особі голова наглядового органу особисто підпорядкований	Раді наглядового органу	1,00
	Не визначається чітка підпорядкованість Законодавчій владі	0,75
	Вищим посадовцям виконавчої влади (прем'єр-міністру, президенту)	0,25
	Одному з органів виконавчої влади (відповідному міністерству, відомству, наприклад, міністерству фінансів)	0,00
Чи можливе поновлення повноважень голови наглядового органу	Голова наглядовго органу на своїй посаді не поновлюється	1,00
	Можливе поновлення голови наглядового органу на своїй посаді тільки один раз	0,50
	Можливе поновлення голови на своїй посаді більше, ніж один раз	0,00
Існування певних політичних вподобань при призначенні голови наглядового органу	Так	1,00
	ні	0,00
<i>Цільова незалежність</i>		
Як орган банківського нагляду уповноважений встановлювати пруденційні норми та здійснювати наглядові функції	Орган банківського нагляду не має обмежень у виконанні своїх функцій та має повноваження визначати і змінювати цілі	1,00
	Орган банківського нагляду має достатньо широкі повноваження. В разі конфлікту він має право самостійно приймати рішення щодо зміни цілей та коридорів певних нормативів	0,66
	Орган банківського нагляду має широкі повноваження і в разі конфлікту Уряд має остаточно приймати рішення щодо визначення цілей та часових горизонтів	0,33
	Уряд визначає цілі банківського нагляду. Орган банківського нагляду має повноваження щодо контролю виконання визначених рішень	0,00
<i>Операційна незалежність</i>		
Орган чи посадова особа, який має повноваження встановлення пруденційних норм, здійснення ліцензування	Орган банківського нагляду має виключні повноваження в цій сфері	1,00
	Орган банківського нагляду спільно з іншим адміністративним органом мають спільні повноваження	0,66
	Органі банківського нагляду та виконавча влада	0,33

	мають спільні повноваження	
	Орган банківського нагляду має лише консультативну та дорадчу функції	0,00
Звітність органу банківського нагляду	Орган банківського нагляду не звітує жодному з органів	1,00
	Орган банківського нагляду звітує перед законодавчою владою шляхом надання річного звіту з метою інформування	0,66
	Орган банківського нагляду звітує перед законодавчою владою шляхом надання річного звіту для схвалення	0,33
	Орган банківського нагляду звітує перед відповідним міністерством (Міністерством фінансів та ін.)	0,00
Який орган має повноваження щодо зміни організаційної структури наглядового органу, перегляду прав акціонерів, зміщення директорів структурних одиниць та ініціювання процедури банкрутства	Орган банківського нагляду має повні повноваження	1,00
	Орган банківського нагляду спільно з іншим адміністративним органом мають спільні повноваження	0,66
	Органі банківського нагляду та виконавча влада мають спільні повноваження	0,33
	Орган банківського нагляду має лише консультативну та дорадчу функції	0,00
До якої межі орган банківського нагляду може стримуватись у застосуванні санкцій	Орган банківського нагляду може не застосовувати певні регулятивні норми	1,00
	Орган банківського нагляду таких повноважень не має	0,00
Який орган чи посадова особа може скасувати рішення на які орган банківського нагляду має виключне право	Жоден орган чи посадова особа не мають права скасувати рішення органу банківського нагляду	1,00
	Суд	0,75
	Визначений на такий випадок орган (відповідний комітет законодавчої влади)	0,50
	Орган виконавчої влади, що відповідає профілю	0,25
	Не існує чіткого механізму затвердження чи скасування рішень органу банківського нагляду	0,00
<i>Бюджетна незалежність</i>		
Формування бюджету наглядового органу	З неурядових фондів (певні стягнення з регулюючих інститутів, участь у бюджетному процесі центрального банку)	1,00
	З неурядових фондів, але є суб'єктом бюджетного процесу (стягнення з регулюючих організацій)	0,66
	З уряду	0,33
	Від міністерства, до якого орган банківського нагляду адміністративно приєднаний	0,00
Який орган чи посадова особа здійснює бюджетний контроль	Орган банківського нагляду самостійно	1,00
	Орган банківського нагляду разом із урядом	0,50
	Уряд	0,00
Який орган визначає внутрішню організаційну структуру органу банківського нагляду та особливості управління персоналом	Орган банківського нагляду	1,00
	Орган банківського нагляду спільно з урядом	0,50
	Уряд	0,00

При цьому кодування складових кожного з елементів індексу незалежності необхідно зробити на підставі критерію П. Фішберна [4].

Тут необхідно зазначити методи визначення вагомості окремих складових визначених компонентів.

За правилом П. Фішберна, якщо система показників проранжована в порядку зниження їх вагомості, то вагомість i -го показника r_i слід визначати:

$$r_i = \frac{2 \times (N - i + 1)}{(N - 1) \times N}. \quad (1)$$

Правило Фішберна відображає той факт, що про рівень вагомості показників нічого не відомо. А отже, оцінка відповідає максимуму ентропії наявної невизначеної інформації про об'єкт дослідження.

Якщо ж всі показники мають рівне значення (не має системи вподобань), то

$$r_i = \frac{1}{N}. \quad (2)$$

Сумарний індекс визначається на підставі формули (3):

$$CINBHY = \frac{\sum_{i=1}^n Ri}{n}, \quad (3)$$

де Ri – це відповідний код для кожної компоненти;

N – кількість компонентів.

В індексі сумарної незалежності банківського нагляду від уряду кількість компонентів дослідження складає 15, а отже і $N=15$.

Відповідно, чим вищим є індекс, тим більш незалежним від законодавчої та виконавчої влади є діяльність наглядового органу у відповідній країні (рис. 1).

Протягом останніх двох десятиріч банківські кризи виникають в різних країнах світу з майже стабільними інтервалами. Навіть країни з розвинутою

економікою не відпрацювали «імунітету» від дисбалансів банківського сектора економіки. На нашу думку, основою для статистичного порівняння можна обрати країни, що на сьогодні демонструють різні теми економічного зростання та за критеріями оцінки добробуту населення Світового банку входять до рівних груп. Крім того, такі країни характеризуються відмінностями в структурі банківських систем та мають принципово відмінні законодавчі основи функціонування банківського нагляду. З іншого боку, такі країни як Україна, Росія та Казахстан протягом останніх років є основними конкурентами на пострадянському просторі за темпами економічного розвитку, якістю економічної політики та втіленням структурних реформ в економіці.

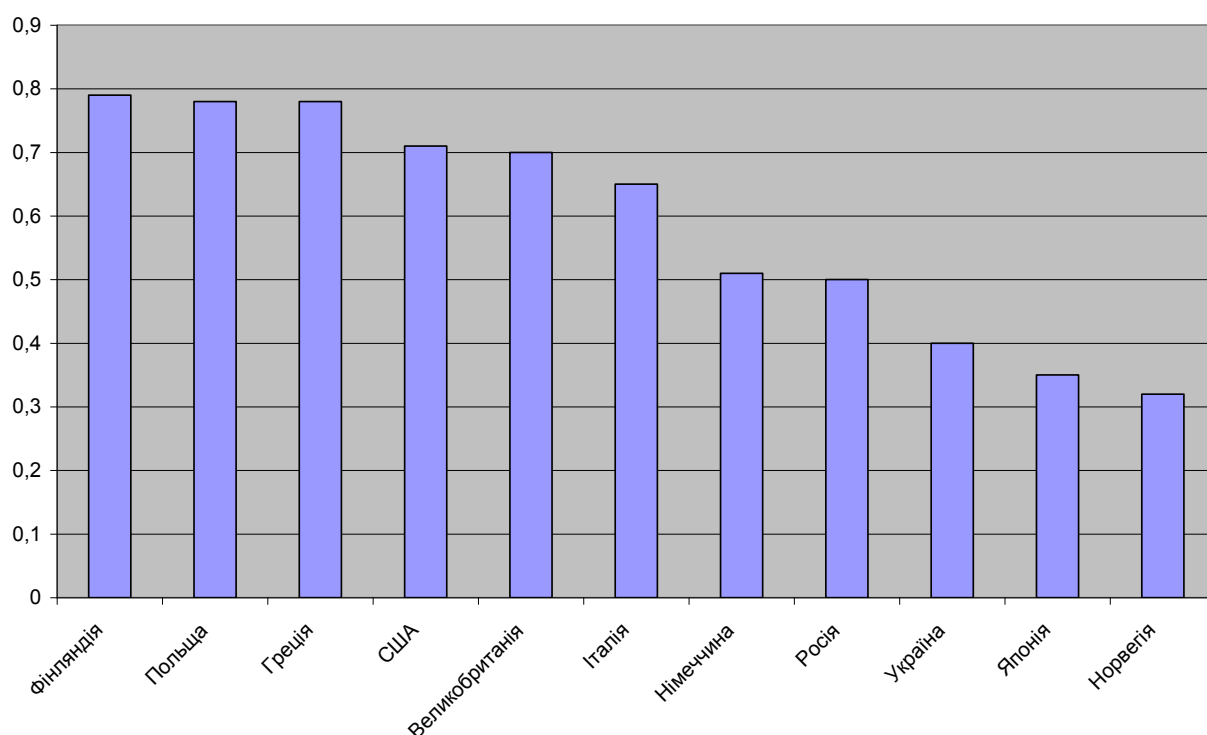

Рис. 1. Індекс незалежності діяльності органів банківського нагляду в окремих країнах світу¹

Аналіз даних дослідження дає можливість зробити декілька важливих висновків. Перший, полягає в тому, що згідно запропонованої гіпотези наразі

¹ Складено за даними звітності країн на кінець 2011 року.

важко визначити країну з абсолютно незалежним органом банківського нагляду. При цьому найбільш незалежними є умови роботи банківського нагляду в Фінляндії, Греції, Польщі. Відповідний індекс за розрахунками моделі коливається в межах від 0,31 до 0,79, що вказує на достатньо відмінні умови роботи наглядових органів в різних країнах світу. Україна входить до числа 3-х країн, що мають найнижчі значення індексу незалежності наглядового органу за банківською діяльністю. Індекс незалежності органу банківського нагляду від Уряду для України за даними на кінець 2011 року склав 0,4. Нижчими є показники Японії та Норвегії – 0,35 та 0,31 відповідно. Однак, ці країни в останні роки є лідерами в якісних показниках подолання кризи та прецесійних тенденцій. Натомість, Греція, де нагляд має можливість працювати найбільш незалежно є аутсайдером в подоланні наслідків економічної кризи.

Крім того, на нашу думку, доцільним є оцінювання незалежності наглядового органу від банківської системи. Наскільки впевнено може працювати орган банківського нагляду по відношенню до банківської системи і, відповідно наскільки адекватними будуть дії наглядового органу в забезпеченні стабільно позитивної динаміки розвитку банківської системи.

Висновки. Дослідження інституційних та методичних основ функціонування банківського нагляду дало можливість зробити ряд ґрунтовних висновків:

1. На основі порівняльної оцінки переваг та недоліків проведення банківського нагляду установами центрального банку країни слід, на наш погляд, надати перевагу незалежному формату роботи зазначеного підрозділу.
2. Поряд з цим, при обранні моделі банківського нагляду доцільно розглядати формат моделі організації фінансового ринку взагалі. В разі дії банкоцентричної моделі фінансового ринку відокремлення функцій банківського нагляду від центрального банку є недоречним.

3. Методика розрахунку незалежності банківського нагляду має будуватись на основі критеріальної оцінки персональної, цільової, операційної та бюджетної незалежності. При цьому, значення сумарного індексу незалежності банківського нагляду має знаходитись в межах від 0 до 1.
4. Згідно авторської методики, слід визначати, що чим ближче до 1 є значення індексу тим вищим є рівень незалежності органів банківського нагляду.
5. Запропонована методика може бути використана як для оцінки динаміки та ефективності змін законодавчої бази щодо регламентації діяльності органів банківського нагляду, так і для проведення порівняльного аналізу між країнами на визначену дату.
6. Головним завданням банківського нагляду в умовах глобалізованого фінансового світу є забезпечення фінансової стійкості роботи банківської системи в межах економічної системи країни та світу.
7. Одним з найактуальніших завдань при оцінці ефективності роботи банківського нагляду в країні є оцінка незалежності його дій від діяльності уряду. За умови запровадження режиму інфляційного таргетування, який передбачає узгодженість та взаємодію органів законодавчої та виконавчої влади в країні з метою реалізації монетарних планів, доцільність незалежності органів банківського нагляду потребує додаткових досліджень.

Оцінка напрямів подальших досліджень. На наш погляд, з огляду на результати проведених досліджень, подальші розробки мають бути спрямовані на визначення взаємозв'язку рівня незалежності банківського нагляду в країнах з різними монетарними устроями та на різних етапах економічного зростання.

Цікавим вбачається розробка методичних рекомендацій щодо підзвітності роботи органів банківського нагляду. В цьому, аспекті, на наш погляд, є сенс використовувати стандартні агентські підходи теорії управління.

1. Адамик Б. П. Національний банк і грошово-кредитна політика : навч. посіб. / Адамик Б. П. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 278 с.
2. Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика : пер с англ. / Долан Э. Дж., Кемпбелл К. Д., Кэмпбелл Р. Дж ; под ред. В. В.Лукашевича, М. П. Ярцева. – СПб. : СПб. оркестр, 1994. – 496 с.
3. Кротюк В. Базель II: контроль з боку органу нагляду та ринкова дисципліна / Кротюк В., Куценко О. // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 5. – С. 3-11
4. Фишберн П. Теория полезности для принятия решений / Фишберн П. – М. : Наука, 1978. – 352 с.
5. Яценюк А. П. Роль банківського нагляду в забезпеченні фінансової стійкості банківського сектора України / Яценюк А. П. // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 10 (28). – С. 92–98.
6. Abrams R.K., Naylor M.W., 2000, Issues in the Unification of the Sector Supervision. IMF Working Paper 00/213
7. Bath, J., Caprio,G., Levine,R., 2001, The Regulation and Supervision of Banks around the world : A new data base. In: Litan, R., Herring, R.(Ed.), Integration Emerging Market Countries into the Global Finacial System, Brooking Institution Press, Washington, DC
8. Barth J. R. A Cross-Country Analysis of Bank Supervisory Framework and Bank Performance / Barth J. R., Notte D. E., Phumiwisama T., Yago, G. –. Financial Markets, Institutions and Instuments 12,2.
9. Quintyn,M., Taylor, M. W., 2002, Regulatory and Supervisory Independence and Financial Stability. IMF Working Paper 02/46

